

หนังสือคดีสิทธิ

ชยสาโร ภิกขุ

พิมพ์แจกเป็นธรรมบรรณาการด้วยศรัทธาของญาติโยม
หากท่านไม่ได้ใช้ประโยชน์จากหนังสือนี้แล้ว
โปรดมอบให้กับผู้อื่นที่จะได้ใช้ จะเป็นบุญเป็นกุศลอย่างยิ่ง

หนังสือขออนุญาต

ขอสงวนลิขสิทธิ์

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

สงวนลิขสิทธิ์ ห้ามคัดลอก ตัดตอน หรือนำไปพิมพ์จำหน่าย

หากท่านใดประสงค์จะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน โปรดติดต่อ
โรงเรียนทอสี

๑๐๒๓/๔๖ ซอยปรีดีพนมยงค์ ๔๑

สุขุมวิท ๗๑ เขตวัฒนา กทม. ๑๐๑๑๐

โทร. ๐-๒๗๑๓-๓๖๗๔

www.thawasischool.com

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒๐ : พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๙

จำนวนประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งนี้ออกแบบปกและจัดรูปเล่มใหม่

ครั้งที่ ๑ : กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

จำนวน ๑๕,๐๐๐ เล่ม

ครั้งที่ ๒ : มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ภาพปก : ศิลปินแห่งชาติ อาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต

แบบปก รูปเล่ม : กลุ่มเพื่อนธรรมเพื่อนทำ

จัดทำ : โรงเรียนทอสี

พิมพ์ที่ บริษัท คิว พรินท์ แมเนจเม้นท์ จำกัด

โทร. ๐-๒๘๐๐-๒๒๙๒, ๐-๔๙๑๓-๘๖๐๐ โทรสาร. ๐๒-๘๐๐-๓๖๔๙

คำนำ

หนังสือ “หนี้ศักดิ์สิทธิ์” ฉบับพิมพ์ครั้งนี้ จัดเรียงพิมพ์ใหม่ให้มีขนาดโต เพื่อความสะดวกในการอ่านสำหรับทุกกลุ่มอายุตามคำขอของญาติโยม และได้ปรับแบบปกเล็กน้อย แต่รักษารูปภาพลายเส้นฝีมือศิลปินแห่งชาติ อาจารย์จักรพันธุ์ โปษยกฤต ไว้เหมือนเดิม ซึ่งคณะผู้จัดทำใคร่ขอถือโอกาสกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่กรุณาอนุญาตให้ใช้เป็นภาพปกตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา

ขออนุโมทนาผู้มีจิตศรัทธาทุกๆ ท่านที่มีส่วนร่วมกันเผยแพร่หนังสือ “หนี้ศักดิ์สิทธิ์” บุญกุศลทั้งปวงจากการเผยแพร่ธรรมะเป็นทาน ขอน้อมถวายเพื่อเป็นการบูชาพระคุณครูบาอาจารย์ ในความเมตตาที่มีต่อเหล่าศิษย์ และญาติโยมอย่างสม่ำเสมอตลอดมา

คณะศิษยานุศิษย์

กรกฎาคม ๒๕๔๙

หนังสือดีสี่ทศ

ชยสาโร ภิกขุ

เมื่อยี่สิบกว่าปีที่แล้ว ตอนที่ยังไม่ได้บวช อาตมา
เชื่อว่าปัญญาเกิดจากประสบการณ์ จึงเดินทางออก
จากบ้านเกิดเมืองนอนที่ประเทศอังกฤษ ะเหว่ร้อน
หาประสบการณ์ชีวิตทางยุโรปและเอเชีย ยิ่งลำบาก
ยิ่งชอบ เพราะรู้สึกว่าการลำบากช่วยให้รู้จักตัวเอง
มากขึ้น ซึ่งเป็นกำไรชีวิต

แต่การเดินทางไปอินเดียผิดหวังนิดหน่อย ไม่ได้
ได้ทำทนายอย่างที่คาดหวัง ขากลับจึงตัดสินใจลงเดิน
ทางจากประเทศปากีสถานไปยังอังกฤษโดยไม่ใช้เงิน
ใบกรรไปเรื่อยๆ อยากจะรู้ว่าเป็นไปได้ไหม อยากจะ
ทราบความรู้สึกของผู้ไม่มีอะไรอย่างลึกซึ้ง

ผจญภัยเยอะเหมือนกันและผ่านเหตุการณ์ที่

ไม่มีวันลืมเลือน อย่างเช่น พอถึงเตหราน เมืองหลวงของประเทศอิหร่าน รู้สึกจะหมดแรงแล้ว ผอมแห้งบักโกรก เสื้อผ้าก็มอมแมมกระดำกระด้าง คงดูน่าเกลียดพอสมควร เห็นหน้าในกระจกห้องน้ำสาธารณะก็ตกใจ ส่วนใจก็เป็นเปรตมากขึ้นทุกวัน กังวลหมกมุ่นแต่ในเรื่องอาหารการกิน วันนี้เราจะมีอะไรทานไหมหนอ? แต่ละวันท้องจะอืดจะว่างก็แล้วแต่น้ำใจของเพื่อนมนุษย์ เราจำเป็นต้องพึ่งบารมีเพราะไม่มีอย่างอื่น

พอดีเจอผู้ชายอิหร่านคนหนึ่ง เขาคงสงสารและอยากฝึกพูดภาษาอังกฤษด้วย เขาจึงพาไปกินน้ำชา แล้วให้สแตคไปเล็กๆ น้อยๆ กลางคืนพักข้างถนนในซอยเงียบ กลัวว่าตำรวจเห็นจะซ้อม รุ่งเช้าเดินไปร้านขายซูบแห่งหนึ่ง ซึ่งจำได้ว่าซื้อซูบหนึ่งจานแล้วเขาให้ขนมปังฟรี ในขณะที่กำลังเดินไปโดยพยายามไม่มองร้านอาหารข้างทางที่ดึงดูดตาเหลือเกิน ไม่ดมกลิ่นหอมที่โชยออกมา เราได้สวนทางกับผู้หญิงคนหนึ่ง เขาเห็นเราแล้วก็หยุดชะงัก จ้องมองเราอย่างตะลึงสักระยะหนึ่ง แล้วเดินตรงมาหาหน้าตาบูดบึ้ง แล้วสั่งให้ตาม

เขาไปโดยใช้ภาษามือ เราเป็นนักแสดงหาเลยยอมตามไป เดินไปสักสิบนาทีก็ถึงตึกแถว ชั้นลิฟท์ไปถึงชั้นสี่สันนิษฐานว่าคงเป็นบ้านเขา แต่เขาไม่พูดไม่จาอะไรเลย ยิ้มก็ไม่ยิ้ม หน้ามึงทิ้งตลอด

พอเปิดประตูเข้าไปปรากฏว่าเป็นบ้านของผู้หญิงคนนี่จริง ๆ เขาพาเข้าห้องครัวแล้วชี้ไปที่เก้าอี้ ให้นั่ง แล้วเขาเอาอาหารมาให้ทานหลายๆ อย่าง อาตมารู้สึกเหมือนกับขึ้นสวรรค์ ทำให้รู้ว่าอาหารที่อร่อยที่สุดในโลก คืออาหารที่ทานในขณะที่หิวและท้องกำลังร้องจ๊อกๆ เขาเรียกลูกชายมาสั่งอะไรก็ไม่รู้เพราะฟังไม่รู้เรื่อง แต่สังเกตว่าลูกดูจะอายุไล่เลี่ยกับเรา สักพักใหญ่ลูกชายก็กลับมาด้วยกางเกงและเสื้อยืดชุดหนึ่ง พอเขาเห็นว่าเราอิมหน้าสำราญแล้วก็ชี้ไปที่ห้องน้ำสั่งให้อาบน้ำเปลี่ยนผ้าชุดใหม่ (ของเก่าน่ากลัวเอาไปเผา) เขาไม่ยิ้มไม่แยม ไม่พูดจาอะไรเลย มีแต่สั่งอย่างเดียว ขณะที่อาบน้ำอยู่ก็คิดสันนิษฐานว่าแม่คนนี้อาจเห็นอาตมาแล้ววาดภาพนึกถึงลูกชายเขาเองว่า ถ้าสมมุติว่าลูกเราเดินทางไปต่างประเทศแล้วตกทุกข์ได้

ยากอย่างนี้ อยู่ในสภาพน่าสมเพชอย่างนี้ มันจะเป็น
อย่างไร ฉะนั้นอาตมาจึงคิดว่าเขาช่วยเราด้วยความ
รักของแม่ เลยคิดแต่งตั้งเขาเป็นแม่กิตติมศักดิ์ประจำ
เมืองอิหร่าน ยืนยิ้มหน้าบานอยู่ในห้องน้ำคนเดียว

เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว เขาก็ไปส่งเราตรงจุดที่
ได้เจอกัน แล้วเดินลุยเข้าไปในกระแสน้ำในเมืองที่กำลัง
เดินไปทำงาน อาตมายืนมองผู้หญิงอิหร่านคนนั้นถูก
หมู่ชนกลืนไป รู้อย่างแม่นย่ำว่าชาตินี้คงไม่มีวันลืมเขา
ได้ อาตมาประทับใจและซาบซึ้งมาก น้ำตาทำท่าจะ
ไหลคลอ เขาให้เราทั้งๆ ที่ไม่รู้จักกันเลย ตัวสูงๆ ผอมๆ
เหมือนไม้เสียบผิวกจากป่าช้าที่ไหนก็ไม่รู้ เสื้อผ้าก็เหม็น
สกปรก ผมงก็ยาวรุงรัง แต่เขากลับไม่รังเกียจเลย มี
หน้าซำยังพาเราไปที่บ้าน และดูแลเหมือนเราเป็นลูก
ของเขาเองโดยไม่หวังอะไรตอบแทนจากเราเลยแม้แต่
การขอบคุณ เวลาผ่านไปสี่สิบกว่าปีแล้ว อาตมาจึง
อยากประกาศคุณของพระโพธิสัตว์หน้าบูดคนนี้ ให้
ทุกคนได้ทราบว่าแม้ในเมืองใหญ่ๆ ก็ยังมีคนดีและอาจ
มีมากกว่าที่เราคิด

ไม่ใช่เพียงแค่คนนี้คนเดียว ตอนสมัยที่อาตมา
แสวงหาประสบการณ์ชีวิตนั้น ได้รับความเมตตาอารี
ความช่วยเหลือจากคนหลายๆ ชาติ ทั้งๆ ที่
เราไม่ได้ขออะไรจากใคร ทำให้ตั้งใจว่ามีโอกาสเมื่อไหร่
ต้องช่วยคนอื่นบ้าง ต้องมีส่วนในการสืบอายุของน้ำใจ
ในหมู่มนุษย์ แม้สังคมทั่วไปจะตัดคัดกันดารคุณงาม
ความดีเพียงไร แต่ขอให้เราพยายามเป็นแหล่งเขียว
เล็กๆ แก่เพื่อนร่วมโลกก็ยังดี

ต่อมาอาตมาได้กลับไปอยู่อินเดียอีกครั้งหนึ่ง
พักปฏิบัติธรรมกับครูบาอาจารย์สายฮินดูองค์หนึ่ง
ท่านน่าเลื่อมใสมาก มีข้อวัตรปฏิบัติคล้ายกับของพุทธ
อยู่กับท่านมีเวลานั่งคิดไตร่ตรองชีวิตของตนเองมาก
ตอนบ่ายชอบเดินขึ้นเขาไปนั่งไต้ต้นไม้เก่าแก่ท่ามกลาง
สายลม ดูทะเลสาบข้างล่างและทะเลทรายที่เหยียด
ยาวออกไปถึงขอบฟ้า ความคิดก็ปลอดโปร่งดี

วันหนึ่งก็นั่งนึกแปลกใจตัวเองว่า เมื่อไหร่ที่เรา
ระลึกในความมีน้ำใจของผู้ที่เคยเกื้อกูลการเดินทาง

ของเรา ให้อาหารบ้าง ให้ที่พักสักคืนสองคืนบ้าง เรา
จะรู้สึกดีทุกครั้ง แต่ทำไมพ่อแม่เลี้ยงเรามา ๑๘ ปี
ให้อาหารทุกวันไม่เคยขาด วันละสามมื้อบ้าง สี่มื
บ้าง และยังเป็นห่วงว่าจะไม่ถูกปากเราอีก ท่านให้ทั้ง
เสื้อผ้าและที่นอน ยามป่วยไข้ท่านก็พาไปหาหมอ และ
ดูเหมือนว่าท่านจะเป็นทุกข์มากกว่าเราเสียอีก ทำไม
เราไม่เคยซึ่งในเรื่องนี้เลย? มันไม่ยุติธรรมและน่าละอาย
สำนึกได้ว่าประมาทเหลือเกิน ในขณะนั้นเหมือนเขื่อน
พัง ตัวอย่างความดีของพ่อแม่ไหลทะลักเข้ามาในจิต
จนตื่นตันใจมาก นี่คือนจุดเริ่มต้นของการรู้จักบุญคุณ
ของพ่อแม่ในชีวิตของอาตมา

เราคิดต่อไปว่าตอนคุณแม่ท้องก็คงลำบาก ใน
ช่วงแรกคงแพ้ท้อง ต่อมาการเดินทาง การเหิน การเคลื่อน
ไหวทุกประเภทคงไม่สะดวกไปหมด ปวดเมื่อย แต่ท่าน
ก็ยอมเพราะเชื่อว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นมีความหมาย
และความหมายนั้นคือเรา

ตอนเด็กเราต้องอาศัยท่านหมดทุกสิ่งทุกอย่าง

ทำไมเรารู้สึกเฉยๆ เหมือนกับว่าเป็นหน้าที่ของท่านที่จะต้องให้และเป็นสิทธิของเราที่จะรับ ต่อมาเลยสำนึกว่าที่มีโอกาสปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นที่พึ่งของตน ก็อาศัยที่ว่าคุณพ่อคุณแม่เคยเป็นที่พึ่งอันมั่นคงแก่เราในกาลก่อน ทำให้จิตใจเรามีฐานที่เข้มแข็งพอที่จะสู้กับกิเลสของเราได้

เมื่ออายุ ๒๐ ปี อาตมาเดินทางมาเมืองไทย เพื่อบวชในบวรพระพุทธศาสนา โยมพ่อโยมแม่ก็ไม่ขัดข้อง เพราะต้องการให้ลูกดำเนินชีวิตในทางที่พอใจ และมีความสุข ได้ชนะความหวังส่วนตัวในใจของท่าน ปีที่แล้วนี้เองที่โยมแม่สารภาพกับอาตมาว่า วันที่ลูกจากบ้านไปเป็นวันที่แม่เศร้าโศกที่สุดในชีวิต อาตมาประทับใจมากที่ท่านพูดอย่างนั้น แต่ที่ประทับใจยิ่งกว่านั้นคือการที่โยมแม่อดทน ไม่พูดให้เราทราบความทุกข์นี้ตั้ง ๒๐ ปี เพราะกลัวเราจะไม่สบายใจ

พอบวชแล้วบางครั้งอดที่จะตำหนิตัวเองไม่ได้ เหมือนกันว่า ตอนอยู่กับพ่อแม่มีโอกาสตอบแทนบุญ

คุณท่านทุกวัน แต่ไม่ค่อยได้ทำอะไร เดียวนี้อยากทำ แต่ทำไม่ได้เพราะอยู่ห่างไกลและเป็นพระ จึงรู้สึกเสียตาย ต้องตั้งใจแผ่เมตตาแก่ท่านทุกวัน

ในภาษาอังกฤษคำว่า “บุญคุณของพ่อแม่” ไม่มีที่เมืองนอกความรักและความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูกมีอยู่เหมือนกัน เป็นเรื่องธรรมดา แต่ความรู้สึกว่าสมาชิกครอบครัวมีหน้าที่ต่อกันน้อยกว่าที่นี่ ชาวตะวันตกชอบเป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบการก้าวก่ายไม่ค่อยเชื่อว่าคุณสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกมีความลึกลับอะไร ไม่เห็นว่าพ่อแม่มีสิทธิ์อะไรพิเศษที่จะได้กำหนดแนวทางชีวิตของลูก

ในบทสอนเกี่ยวกับสัมมาทิฏฐิระดับโลกีย์คือพื้นฐานของความเข้าใจว่าอะไรเป็นอะไรในชีวิต พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนนี้ว่า “ต้องเชื่อว่าพ่อแม่จริงแม่มีจริง” อ่านแล้วชวนให้งั้นนะ เอ เรื่องนี้น่าจะขัดแย้งต่อทุกคนอยู่แล้ว ใครจะไม่รู้ว่าคนเราจะเกิดเป็นคนได้ก็เพราะมีพ่อแม่

ในเรื่องนี้ขอให้เข้าใจว่าเป็นสำนวนในภาษาบาลี อาจแปลขยายความได้ว่า ต้องเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกมีความหมายสำคัญที่ควรยอมรับและเคารพ ความสัมพันธ์นี้เป็นเรื่องลึกลับและลึกซึ้ง พระพุทธองค์ทรงสอนว่าไม่มีบาปกรรมใดๆหนักกว่าการฆ่ามารดาหรือบิดา ในภาษาบาลีท่านเรียกว่าเป็นอนันตริยกรรม คือ กรรมชนิดที่สำนึกบาปแล้วกลับตัวอย่างไรก็แก้ไม่ได้เลย

องคฺลีมาลฆ่าคน ๙๙๙ คน แต่ยังบรรลुเป็นพระอรหันต์ได้ แต่ถ้าสมมุติว่าองคฺลีมาลได้ฆ่าพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวก็หมดหนทาง เรียกว่าเป็นเรื่องลึกซึ้ง ไม่ใช่ว่าพระพุทธองค์ทรงสอนอย่างนั้นเพียงเพื่อเป็นอุบายช่วยเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวนะ แต่เป็นสังขธรรมความจริงที่ท่านทรงค้นพบ แล้วเปิดเผยเพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ทุกยุคทุกสมัย ฉะนั้นมติของพระพุทธศาสนา คือเรากับท่านทั้งสอง คือคุณพ่อคุณแม่มีความผูกพันที่ลึกล้ำ คงข้ามภพข้ามชาติหลายภพหลายชาติแล้ว เป็นสิ่งที่เราควรยอมรับ เคารพ และ

เอาใจใส่

สรุปแล้วเรามีอะไรที่ยังค้างอยู่กับท่าน ซึ่งในบางกรณีอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่ดีบ้างเหมือนกัน ลูกที่ถูกทอดทิ้งหรือโดนทารุณกรรมโดยการทุบตีหรือล่วงละเมิดทางเพศก็มี และดูจะมีมากขึ้นทุกวัน แต่ความสัมพันธ์พิเศษระหว่างพ่อแม่กับลูกยังมีอยู่ในทุกรายชาตินี้เป็นแค่ฉากเดียว ฉากก่อนเราไม่รู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้น เราควรประณามและพยายามทุกวิถีทางที่จะป้องกันการเบียดเบียนลูก ลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมาย แต่ไม่ต้องเพ่งโทษเขาด้วยอคติเพราะข้อมูลเราไม่ครบ ฝ่ายลูกควรตอบแทนบุญคุณที่อาจมองไม่เห็นเท่าที่ทำได้ อย่างน้อยที่สุดด้วยการให้อภัย

พ่อแม่ที่เป็นยักษ์เป็นมารกับลูกยังมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นพรหมเป็นพระกับลูกมากกว่า พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องการตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ในที่หลายแห่ง ที่ชินหูกันมากที่สุดคือตอนที่ท่านทรงสอน “ทิศหก” ให้แก่หนุ่มชื่อ สิงคาละกะ มีข้อความตอน

หนึ่งว่า

บุตรธิดาควรบำรุงมารดาบิดาผู้เป็นเหมือนทิศ
เบื้องหน้าว่าโดย

ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ

ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน

ดำรงวงศ์สกุล

ประพடுத்தนให้เหมาะสมกับความป็นทายาท

เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญให้ท่าน

คำสอนในพระสูตรนี้เป็นโครงสร้างของสังคม
พุทธที่เน้นความรับผิดชอบต่อกันหรือหน้าที่มากกว่า
สิทธิของแต่ละคน ทุกวันนี้ในเมืองไทยยังมีลูกที่ปฏิบัติ
ตามหลักนี้ อย่างน่าชมจำนวนไม่น้อย แต่ที่นี้อาตมา
อยากจะอ้างพระพุทธรูปองค์หนึ่งที่ซึ่งมีการปฏิบัติ
ตามน้อยกว่าคือ พระพุทธรูปองค์ทรงตรัสว่า

“ลูกคนไหนเชิญคุณพ่อคุณแม่ไปนั่งบนบ่า
คนละข้าง แล้วแบกไปแบกมาตลอดร้อยปี รับใช้ด้วย
อาหารประณีตที่ท่านชอบ อาบน้ำนวดเส้นให้ท่าน
แม้จนกระทั่งปล่อยให้ท่านถ่ายปัสสาวะและอุจจาระ

ราบว่า หรือไม้อย่างนั้นมอบเงินให้ท่านเป็นจำนวน
ล้านหรือสิบล้าน ล้าน ตั้งท่านไว้ในตำแหน่งมีเกียรติยศ
และอำนาจ ทำถึงขนาดนี้ยังยากที่จะตอบแทนบุญคุณ
ท่านได้หมด แต่ว่าลูกคนใดสามารถปลูกฝังหรือชักนำ
ให้พ่อแม่ผู้ไม่มีศรัทธาในหลักธรรมหรือมีศรัทธาน้อย
ได้มีศรัทธามากขึ้น พ่อแม่ไม่มีศีลหรือมีศีลขาดตก
บกพร่อง ได้มีศีลมากขึ้น พ่อแม่ผู้ตระหนี่ให้กลายเป็น
ผู้ยินดีในทานและการช่วยเหลือเกื้อกูล พ่อแม่ผู้ไม่มี
ปัญญาชนะกิเลสและดับความทุกข์ได้มีปัญญา ลูกที่
ทำอย่างนี้ได้สำเร็จก็ถือว่าตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่
แม่ได้สมบูรณ์ ได้ใช้หนี้อันศักดิ์สิทธิ์ได้หมด”

พระสูตรนี้ให้ข้อคิดหลายอย่าง อาตมาเข้าใจ
ว่าพระองค์ทรงตรัสบทนี้อย่างอมยิ้ม ไม่เชื่อลองวาด
ภาพตัวเองป้อนอาหารแก่พ่อแม่ผู้นั่งบนบ่าเราดูเกิด
รับน้ำหนักท่านไม่ถึงร้อยปีหรอก อาจไม่ได้หำนาที่ด้วย
ซ้ำไป คุณแม่บางคนอาจไม่กล้าขึ้นเลยเพราะกลัวตก
พื้นแขนขาหัก ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสอย่างนี้น่าจะ
เป็นเพราะว่าท่านทรงต้องการให้เราพิจารณาว่า

โอ้โฮ! ทำถึงขนาดนั้นยังไม่พอ นับประสาอะไรกับที่
พวกเรากำลังทำกันทุกวันนี้

ท่านคงอยากให้เห็นว่า มันเหมือนกับเราเป็น
หนี้สินจำนวนมหาศาล ดิ้นรนแทบตายก็ได้แต่ดอกเบีย
ไปให้เขา เขาทวงเงิน เราจะอ้างความเหน็ดเหนื่อยกับ
เจ้าหนี้ไม่ได้ ไม่ใช่ประเด็น เขาสนใจแต่เงินที่ยังเหลือ
อยู่ เราทำอะไรให้พ่อแม่ก็เหมือนกัน เราอาจคิดว่าเรา
ทำได้มากแล้ว จริงๆ แล้วถ้าไม่ช่วยทางด้านธรรม การ
ปรนนิบัติเป็นแค่การชำระดอกเบียเท่านั้นเอง **เพราะ**
หนี้พ่อแม่ไม่ใช่หนี้ธรรมดาแต่เป็นหนี้ศักดิ์สิทธิ์

พระพุทธองค์จึงทรงสอนว่า นอกเหนือจากการ
ปฏิบัติพ่อแม่แบบทิศหกแล้ว ชาวพุทธเราต้องพยายาม
ส่งเสริมให้ท่านทำแต่คุณงามความดี เรียกว่าเป็นกัลยาณ
มิตรของมารดาบิดา

ตรงนี้เราสามารถเห็นลักษณะของสังคัมพุทธ
ชัดขึ้นว่าเป็นสังคัมที่ทุกคนพยายามเป็นกัลยาณมิตร

ต่อกัน พ่อแม่ควรเป็นกัลยาณมิตรต่อลูก ลูกควรเป็นกัลยาณมิตรต่อพ่อแม่ พี่ควรเป็นกัลยาณมิตรต่อน้อง น้องควรเป็นกัลยาณมิตรต่อพี่ สามีควรเป็นกัลยาณมิตรต่อภรรยา ภรรยาควรเป็นกัลยาณมิตรต่อสามี ทุกคนควรช่วยกันขัดเกลากิเลส สร้างชีวิตและสังคมแห่งความเมตตากรุณาและปัญญา

ในพระสูตรข้างต้น พระพุทธองค์ทรงระบุธรรมสี่ประการ ก่อนอื่นขอทบทวนและขยายความของธรรมเหล่านั้น

ศรัทธา คือความเชื่อมั่นว่าพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้จริง เชื่อว่าคำสอนของท่านเป็นจริง เมื่อศึกษาและปฏิบัติตามแล้วมีผลจริงต่อผู้ที่ปฏิบัติจริง เชื่อว่าผู้ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามคำสอนมีจริง และหมู่หรือชนนั้นน่าเคารพนับถือยิ่งกว่าหมู่ชนอื่นทั้งหลายทั้งปวง เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดชะตากรรมของมนุษย์เอง เราจะได้ ดี จะชั่ว จะสุข จะทุกข์ ก็อยู่ที่เรา ชีวิตของเราไม่ได้ขึ้นอยู่กับภูตผีปีศาจ เทวดา พรหม หรือการดล

บันดาลของใครที่ไหน หากขึ้นอยู่กับการกระทำของมนุษย์
เองทางกาย วาจา ใจ ทั้งในอดีตและสำคัญที่สุดใน
ปัจจุบัน เชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเองที่จะบรรลุธรรม
และเชื่อว่าความเป็นอิสระจากความทุกข์และกิเลส
เป็นสิ่งที่สูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้จากชีวิต

ศีล คือความงดงาม คือการห้ามใจจากการ
ทำหรือพูดสิ่งที่เบียดเบียนตนหรือคนอื่น การหลุดพ้น
จากบาปกรรมทางกายและวาจา ศีลจะมั่นคงด้วยการ
คุ้มครองของความละอายต่อบาปและความเกรงกลัว
ต่อบาป ศีลคือมาตรฐานชีวิตสำหรับผู้มุ่งการเจริญ
ทางธรรม

จาคะ คือความไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งนอกตัว คือ
ความยินดีในการให้ทานและการเกื้อหนุนจนเจือ ผู้มี
จาคะเป็นคนใจดี อารีอารอบ ไม่ชิงก ขี้ตืด ไม่ตระหนี่
ถี่เหนียว เป็นผู้มั่งใจ

ปัญญา คือความรู้ที่ดับทุกข์ดับกิเลสได้ มนุษย์

อยู่ดีๆ ก็เป็นทุกข์ได้ทั้งๆ ที่ไม่อยากเป็นแม้แต่คนเดียว เพราะไม่เข้าใจว่าความทุกข์เกิดขึ้นและดับไปอย่างไร ทำไมไม่เข้าใจ? เพราะไม่เข้าใจตัวเองและไม่พยายามที่จะเข้าใจเท่าที่ควร ผู้ที่ไม่เข้าใจตัวเอง ต้องใช้ชีวิตเป็นเหยื่อของอารมณ์อยู่เรื่อยไป อยู่ในห้องมืดกับงูเห่า จะเดินไปเดินมาโดยไม่โดนงูกัดได้หรือ แค่มัสนเฟอร์นิเจอร์ก็เหลือวิสัย

ปัญญาในเบื้องต้นคือความรู้ระดับสัญญา ความจำที่เกิดจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้อ่านหลักธรรม อารมณ์ทั้งดีและชั่วเราปรุงขึ้นด้วยความเห็นและความคิด ผู้ที่เคยฟังหลักธรรมแล้วจดจำไว้ไตร่ตรองจนเข้าใจความหมายแล้วจะมีแนวความคิดที่ดี เมื่อจิตแล่นไปตามแนวที่ดีก็ไม่ตกร่อง ไม่กระแทก ไม่เลือนไหล เช่น เมื่อมีใครกลั่นแกล้ง ผู้ที่ไม่เคยฟังเทศน์หรืออ่านหนังสือธรรมะมักจะโกรธแค้นหรือกลัดกลุ้ม ส่วนผู้ที่เคยศึกษาธรรมะจะจำได้ว่าพระเคยเล่าว่าแม้พระพุทธองค์เองทรงเคยโดนทำไม่เราจะโดนไม่ได้ เลยทำใจได้มากขึ้น ไม่ต้องคว่ำเอาขวิดเหล้าหรือยานอน

หลับเป็นที่พึ่ง ปัญญาในระดับนี้เป็นปัญญาที่รู้บาปบุญ
คุณโทษ ให้มุมมองชีวิตและโลกที่สงบและตรงต่อความ
เป็นจริง

ปัญญาในระดับสูงขึ้นไป เป็นปัญญาที่ให้ความ
รู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นในจิตของผู้มีศีลบริสุทธ์และ
สมาธิหนักแน่น ถึงขั้นนี้ไม่ใช่ความคิดเสียแล้ว มันเร็ว
กว่าความคิด เหมือนเครื่องบินรบที่เร็วกว่าเสียง ปัญญา
คือการเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอย่าง
ประจักษ์แจ้งจนหมดสนุกในการยึดติดว่าเป็นเราหรือ
ของเรา ปัญญาทะลุปรุโปร่งรู้ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวง รวม
ถึงความรู้สึกนึกคิดของตน ล้วนแต่เป็นของธรรมชาติ
ที่ไม่มีเจ้าของ ปัญญาค้นพบว่าชีวิตไม่ใช่ป้อมปราการ
ในที่กันดาร หากเป็นแม่น้ำที่ไหลอย่างเยือกเย็นอยู่ใน
อุทยานแห่งโลก เมื่อปัญญาเห็นอย่างนี้ก็จะปล่อยวาง

พระพุทธองค์ทรงสอนว่าลูกที่ดีควรเอาใจใส่
ปรนนิบัติมารดาบิดา การปรนนิบัตินั้นเริ่มด้วยวัตถุ
แต่ไม่ได้จบด้วยวัตถุ การให้วัตถุหรือการอำนวยความสะดวก

สะดวกสบายเป็นสัญลักษณ์ของความรัก แต่ไม่ใช่
เครื่องพิสูจน์ความรัก และไม่ควรเป็นสิ่งทดแทนความ
รักเสียเลย

วิธีการปฏิบัติต่อพ่อแม่ในแต่ละครอบครัวจะ
ไม่เหมือนกัน เพราะย่อมขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยหลายอย่าง
เช่น ลูกมีกี่คน ยังเด็กหรือโตแล้ว อยู่ที่บ้านหรือออก
เรือนแล้ว อยู่ใกล้หรือไกล เป็นต้น ถ้าคุณพ่อคุณแม่
อยู่ในวัยชราแล้ว ลูกที่ดีต้องช่วยกันดูแล หรือผู้ที่ไม่
สะดวกจริงๆ (ไม่ใช่แค่ข้ออ้าง) ก็ไปเยี่ยมบ่อยๆ หรือ
อย่างน้อยที่สุดโทรศัพท์ไปคุยหรือเขียนจดหมายเป็น
ประจำ เล่าให้ท่านฟังเรื่องราวในชีวิตของลูก เพราะ
ความที่รู้ว่าลูกคิดถึงและเป็นห่วงเป็นใยเอ็นที่สามาร
งบจิตสงบใจของพ่อแม่ได้อย่างสนิท มีฤทธิ์มากกว่า
ยาที่หมอจัดให้ท่านเยอะ ฉะนั้นลูกต้องให้สิ่งที่ตนมี
อยู่ ท่านป่วยเราเสียค่ายาค่าหมอให้ท่านก็ดีมาก แต่
ถ้าเรายากจน ช่วยด้านนั้นไม่ได้ เราต้องให้ในสิ่งที่เรา
มี เช่น เวลา การนั่งเป็นเพื่อน อ่านหนังสือให้ท่านฟัง
หรือการพยาบาลเท่าที่เราทำได้ เช่น การนวด การ

เช็ดตัว การป้อนข้าว อาจมีค่าต่อท่านมากกว่าเงิน

พระสูตรที่อ้างถึงข้างต้นนั้นทำให้เข้าใจว่า ตัวกำหนดความสุขและความทุกข์ในชีวิตของเราที่ยิ่งใหญ่คือความรู้สึกนึกคิดหรือจิตใจเราเอง ท่านจึงสอนว่า ลูกที่สามารถช่วยให้คุณพ่อคุณแม่ตั้งอยู่ในธรรม มีจิตใจแจ่มใสเบิกบานได้ ก็ได้บุญมากทีเดียว เพราะเป็นการให้หรือช่วยให้ท่านได้สิ่งล้ำค่า การให้สิ่งของมันเสียได้เสียไม่ได้ บางครั้งกลายเป็นดาบสองคมก็มี การรับใช้ก็ช่วยท่านได้เฉพาะชาตินี้ แต่คุณงามความดีไม่มีโทษอย่างนั้นเลย ไม่ลอยตัวตามความเชื่อถือของใคร ไม่มีขึ้นมีลง ไม่มีใครแย่งชิงได้ และยังเป็นเสบียงในการเดินทางไปสู่ชาติหน้าด้วย

ท่านเรียกคุณธรรมต่างๆ ว่าเป็นอริยทรัพย์ คือเป็นทรัพย์อันประเสริฐ ประเสริฐเพราะเป็นสื่อให้ได้สิ่งอันประเสริฐ คือความเป็นอิสระจากความทุกข์อย่างสิ้นเชิง เราควรจะให้ความสุขความสบายแก่ผู้มีบุญคุณต่อเราให้มากที่สุดเท่าที่เราทำได้

แต่ในขณะเดียวกันไม่ควรลืมความจริงว่าสิ่งที่สูงกว่านั้นยังมีอยู่ ต้องเข้าใจว่าการช่วยลดความทรมานในการตรึงตะเหวในวิญสงสารของพ่อแม่ ยังส่งผลเหตุที่พ่อแม่ต้องรับการทรมานนั้นต่อไปไม่ได้

มติของพระพุทธานุศาสนนาในเรื่องการตอบแทนบุญคุณจึงขึ้นอยู่กับลัทธิความเชื่อของเราว่า

๑. การเวียนว่ายตายเกิดเป็นทุกข์และการไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดเป็นสุข
๒. การเวียนว่ายตายเกิดมีกิเลสเป็นเชื้อ
๓. มนุษย์ปล่อยวางกิเลสได้และควรปล่อยวาง
๔. การปล่อยวางกิเลสและบำเพ็ญความดีคือการปฏิบัติไปสู่ความสุขที่แท้จริง

ปัญหาอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรเราจึงจะได้ปลุกฝังหรือชักนำให้คุณพ่อคุณแม่ของเราเจริญด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา อย่างที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้ก่อนอื่นขอให้เตรียมตัวรับความผิดหวัง เราอาจจะทำไม่ได้เหมือนกันหรืออาจจะได้ผลน้อย ไม่อ่อนของเรา

ยังดัดยากพอสมควร ทำไม้มัดแก้งของท่านต้องดัดง่าย
อย่ารำคาญท่านเลย อย่าหงุดหงิด อย่าท้อแท้ ใจจะ
ไม่เป็นบุญ การที่คนเราเปลี่ยนยากเป็นเรื่องธรรมดา
ฉะนั้นขอให้ทำโดยไม่ต้องคาดหวังมาก ทำเพราะเป็น
หน้าที่ของลูกที่ดี อย่ายอมให้เป็นทุกข์กับการทำความ
ดีเลย

สิ่งที่สำคัญคือเราต้องเป็นตัวอย่างที่ดี **โบราณ**
บอกว่าสิ่งที่ทำดั่งกว่าคำที่พูด การชักนำที่ดีที่สุดอาจ
จะไม่ใช้การพูดก็ได้ จงให้คุณพ่อคุณแม่เห็นประโยชน์
ที่เราได้จากการศึกษาและปฏิบัติธรรม ให้ท่านเห็นความ
ใจดี ใจเย็น ความเมตตา ความสุขุมรอบคอบ
ความไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคของเรา ท่านจึงจะเลื่อมใส
และมีกำลังใจทำตาม พูดง่ายๆ ว่าอยากช่วยคุณพ่อ
คุณแม่ต้องช่วยตัวเองพร้อมๆ กัน

การช่วยในข้อที่สามคือจาคะ คงจะง่ายกว่า
เพื่อน เพราะวัฒนธรรมไทยได้เน้นเรื่องนี้มาตลอด คง
ไม่มีประเทศไหนในโลกที่คนยินดีในทานเหมือนเมือง

ไทย อย่างไรก็ตาม ลูกกตัญญูต้องคอยชวนท่านทำบุญ อยู่ตามโอกาส และในอัตราที่เหมาะสมและพอดี ควร ชวนท่านให้ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อพระศาสนาและ สังคมทั่วไปอย่างแท้จริง มีสติปัญญาในการให้ รู้ความ ควรและไม่ควร เช่น ให้ทราบว่าพระวินัยห้ามพระขอ อะไรมากกว่าโยมผู้มีโชติญาณ นอกจากว่าโยมเคยปวารณา ไว้ ฉะนั้นพระเรียวกำลังทำสิ่งที่ผิดวินัย ไม่ต้องกลัว ว่าถ้าไม่ให้จะเป็นบาป ตรงกันข้ามให้แล้วเป็นบาปมาก กว่า เพราะเป็นการส่งเสริมความทุกข์ของพระและ ความเสื่อมเสียของสถาบันสงฆ์

นอกจากนี้การเป็นตัวอย่างในการใช้ชีวิตอย่าง เรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่หลงใหล กับวัตถุ เป็นการเตือนสติพ่อแม่ไม่ให้ติดในวัตถุด้วย ซึ่งเป็นอีกความหมายหนึ่งของคำว่า จาคะ ในกรณีนี้ เราทำหน้าที่เป็นกระจกให้ท่านดูตัวเอง คุณพ่อบางคน เห็นรถยนต์รุ่นใหม่เอี่ยมก็กระโดดโลดเต้นเหมือนเด็ก หนุ่ม คุณแม่บางคนพอเห็นเสื้อผ้าแบบใหม่เอี่ยมก็ อูทานออกมาเหมือนสาวรุ่น ทั้งสองมักจับไข้อยากได้

โดยฉับพลัน ในสมัยปัจจุบัน อากัปกริยาที่โบราณถือ
ว่าเป็นการเสียผู้ใหญ่กลายเป็นเรื่องธรรมดา การรู้จัก
ความพอดีของเราจึงอาจเตือนท่านได้บ้าง

ในข้ออื่นคงแล้วแต่นิสัยของพ่อแม่ ถ้าท่านเคย
เข้าวัดและสนใจเรื่องธรรมะ เราคงชวนท่านคุยในเรื่อง
มีสาระได้ง่ายหน่อย แต่ถ้าท่านไม่เคยและสุขภาพยังดี
(คือยังไม่แก่ lắm) ท่านอาจจะไม่ชอบ เพราะผู้ที่ยัง
หวงแหนกิเลสเป็นของมีค่า เป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีรสชาติ
จะรู้สึกว่าการเป็นสังขารเป็นสิ่งชั่วร้าย และเขาจะพยายาม
หลบหลีกหรือปิดปาก ถ้าเป็นอย่างนั้นต้องยอมรับด้วย
ความเคารพในสิทธิของท่าน อย่าเพิ่งถือท่านมาก ไม่
ต้องเคี่ยวเข็ญ ธรรมะไม่ใช่สิ่งที่ใครจะขัดเยียดให้ใคร
ได้ ถึงแม้ว่าผู้อยากให้มีความหวังดีก็ตาม ต้องปล่อย
วางไว้ก่อน ถ้าท่านพร้อมเมื่อไหร่เราก็ยังยินดีเหมือน
เดิม

ส่วนพ่อแม่ที่สนใจ ชวนท่านไปวัดก็ดี ให้ท่าน
ได้ทำบุญ ฟังเทศน์ นั่งสมาธิภาวนาในที่สงบบ้าง

ท่านยังมงายในเรื่องวัตถุมงคล ไสยศาสตร์ การดู
 หมอ หาคณทอง ไหว้พระราหู ฯลฯ พุดได้ก็พุด แต่หา
 กาลหาเวลาอันสมควรและอย่าให้ท่านรู้สึกว่าเรา
 ท่านไม่รู้ เราฉลาดท่านโง่ ชวนให้ท่านออกกำลังกาย
 เป็นประจำ การร่ำรวยเงินเหมาะดีเพราะเป็นการเจริญ
 ภาวนาอยู่ในตัว หาหนังสือธรรมะดีๆ ให้ท่านอ่านหรือ
 เปิดเทปให้ท่านฟัง ชวนท่านคุยในเรื่องความเกิด ความ
 แก่ ความเจ็บ ความตายบ้าง โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่อง
 อัปมงคล ศรัทธาและปัญญาเกิดจากการกล้าเผชิญหน้า
 กับความจริงของชีวิต ไม่ใช่ว่าไม่ยอมคิดถึงเรื่องพรณ
 นี้แล้วจะพ้นมันไปได้

ขอให้เข้าใจด้วยว่าการเป็นลูกที่ดีไม่ได้
 หมายความว่าต้องทำทุกอย่างที่คุณพ่อคุณแม่สั่งหรือ
 ขอร้อง ไม่ใช่ว่าการฝืนใจท่านต้องบาปเสมอ ทำไม?
 ก็เพราะพ่อแม่ที่สั่งและขอร้องในสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่
 เหมาะสมก็มี ท่านชวนเราทำในเรื่องผิดกฎหมายหรือ
 ในอบายมุขต่างๆ เช่น กินเหล้า หรือเล่นการพนัน
 เป็นต้น เราไม่ทำตามก็ไม่ผิด นอกจากพ่อแม่เราแล้ว

เรายังเป็นลูกของพระพุทธเจ้าอยู่ บุญคุณของพระพุทธองค์ยิ่งมากกว่าพ่อแม่อีก ฉะนั้นในเมื่อการตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ขัดกับหลักความถูกต้อง ผู้มีปัญญาต้องเอาความถูกต้องก่อนการเป็นกัลยาณมิตรกับตัวเองและคุณพ่อคุณแม่ ไม่ต้องเอาใจท่านในทุกเรื่อง เราต้องมีหลักการที่ชัดเจน ดีงาม และไม่เข้าข้างตัวเอง

มีเวลาว่างตอนเช้าหรือตอนเย็นก็ทำวัตรสวดมนต์กับท่าน ชวนท่านนั่งสมาธิด้วยกัน ความสงบให้ความสุข ความเข้มแข็ง และความผ่องใสที่น่าอัศจรรย์แก่ผู้ที่เข้าถึง และผู้ใดทำจิตสงบได้แล้วมักมีอายุยืนด้วย เนื่องจากว่าพลังสมาธิข่มความว้าวุ่นขุ่นมัว ความวิตกกังวล ซึ่งเป็นตัวทำลายภูมิด้านทานโรค ถ้าท่านฝึกสมาธิจนชำนาญ ท่านจะมีที่พึ่งภายในอันเลิศในยามเจ็บไข้ได้ป่วย ส่วนการช่วยท่านขัดเกลากิเลส วิธีการง่ายๆ อย่างหนึ่งคือการไม่ยอมพุดคุยในเรื่องที่เป็นอกุศล ไม่ยินดีในการนินทาใครลับหลัง ถ้าเราเงียบไปท่านจะไม่สนุกและคงจะรู้สึกตัวบ้าง

ลูกที่ยังอยู่ที่บ้านต้องเป็นกลางในการปะทะกัน ระหว่างพ่อและแม่ที่อาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ในยาม ตึงเครียด ทั้งสองฝ่ายมักจะหาบาทบาทเพื่อให้เราเข้าข้าง เป็นพันธมิตร ลูกที่ดีต้องไม่ยอมอย่างนั้น คงอยู่เป็น กรรมาการดีกว่า พยายามพูดให้ท่านเย็นลง ระวังอย่า ทำอะไรหรือพูดอะไรที่ทำให้เหตุการณ์กำเริบ ชวนให้ ท่านยอมซึ่งกันและกันโดยไม่ต้องมีแพ้มีชนะกัน อดทนในการฟังเรื่องราวทุกข้อของท่านทั้งสองโดยไม่ เบื่อหน่าย อย่างนี้เรียกว่าการตอบแทนบุญคุณเหมือน กัน เป็นการช่วยให้ท่านมีสติ ไม่ละเมิดในหลักสัมมา วาจา

ถ้าเราปฏิบัติเป็นกัลยาณมิตรต่อคุณพ่อคุณ แม่نانๆ เข้า ความเชื่อถือของท่านในตัวเราจะเพิ่มขึ้น เป็นลำดับ และโอกาสที่เราจะได้ชักนำท่านในทางที่ดี จะมีมากขึ้น แต่ต้องค่อยเป็นค่อยไป อย่าใจร้อน ขอ ให้สังเกตว่า เราเองก็ได้กำไรอยู่เรื่อยเพราะในการปฏิบัติ ต่อผู้ใหญ่ เราต้องใช้ความอดทนมาก ผู้ที่ชราแล้วชอบ หงุดหงิด จุกจิก หรือหลงลืม เห็นอย่างนั้นแล้วเราต้อง

รักษาความทรงจำของจิตไว้ทุกๆ ที่อยากรำคาญ การช่วยท่านกับช่วยตัวเองจึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ที่จริงโลกนี้เป็นโลกแห่งบุญคุณ อาหารที่เราได้ทานวันนี้เราปลูกเองไหม? มันมาจากไหนบ้าง? เสื้อผ้าที่เราใส่วันนี้เราตัดเองไหม? ผ้ามาจากไหน? เสื้อที่ทำจากฝ้ายชิ้นหนึ่งต้องมีทั้งผู้ปลูกฝ้าย ผู้เก็บเกี่ยวฝ้าย ผู้ทอฝ้าย ผู้ตัดเสื้อและผู้ออกแบบเครื่องทอและตัด ผู้ผลิต ผู้ขาย ฯลฯ วันนี้ถ้าได้ใช้โทรศัพท์ ดูโทรทัศน์ หรือนั่งรถยนต์ เราได้อาศัยความฉลาดและความเพียรของมนุษย์สักกี่คนในกี่ประเทศ? การสำนึกในสิ่งที่เราได้มาจากไหนบ้างจะทำให้จิตใจสงบลงไปได้ และทำให้เรารู้สึกถึงสายสัมพันธ์ระหว่างชาวโลกที่ตาเรามองไม่เห็น

ไม่ใช่ที่เราเป็นหนี้แต่มนุษย์อย่างเดียว สัตว์ก็มีบุญคุณต่อเราเหมือนกัน เช่น ไล่เดือนไม่กินดิน มนุษย์ก็ทำการเกษตรไม่ได้ ทำการเกษตรไม่ได้ก็ตายทั้งนั้นแหละ ไล่เดือนก็มีบุญคุณต่อเรามาก ไม่ต้องพูดถึง

ควาย วัว หรือสัตว์เลี้ยงอย่างอื่น เราเคยคิดชอบใจมันบ้างไหม

จริงๆ แล้วมนุษย์หายจากโลกเมื่อไร น่ากลัวสัตว์ทุกจำพวกต้องออกมาให้ร้องกันจนเสียงแหบเมื่อนั้น เพราะมนุษย์เราเนรคุณ ใช้สอยของธรรมชาติตลอด แต่กลับทำลายธรรมชาติจนโลกจะพินาศเพียงเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ด้วยหลงว่าเราเป็นเจ้าของโลก ไม่ต้องรับผิดชอบอะไรต่อสัตว์และพืชร่วมโลก ของใครของมัน แม้ชาวพุทธเราซึ่งน่าจะฉลาดกว่านี้ก็รับเอาความคิดบ้าๆ บอๆ ของชาวตะวันตกโดยไม่ค่อยรู้สึกรู้สีกตัว เลยยินดีกับการทำลายอนาคตของโลกอย่างหน้าตาเฉย ต่อจากนี้ไปเราและลูกหลานของเราจะต้องรับผลกระทบ แล้วเราจะไปโทษใคร? เดี่ยวนี้อาจจะไม่สายเกินไป แต่เราต้องเปลี่ยนความคิดใหม่ ให้รับรู้ในความลึกซึ้งของบุญคุณ ช่วยกันปราบความเหินแก่ตัวของมนุษย์ จุดเริ่มต้นคือครอบครัวของเราเอง

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า ในโลกนี้ผู้ที่ไม่เคยเป็น พ่อ เป็นแม่ เป็นพี่ เป็นน้องของเราในชาติก่อนหาได้ยากมาก ฉะนั้นผู้ที่ซาบซึ้งในบุญคุณของผู้มีอุปการคุณต่อตนควรจำบทนี้ไว้ด้วย แล้วให้เราปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคนในลักษณะเป็นเพื่อนที่ดี และให้เราเป็นเพื่อนที่ดีของโลกที่เราอยู่ด้วย

สุดท้ายนี้จึงขอให้เราทุกๆ คนใช้ชีวิตอย่างกัลยาณมิตร เป็นเพื่อนที่ดีแก่ตัวเอง ทำ พูด และคิดแต่เรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ตนและคนอื่น เป็นเพื่อนที่ดีแก่ผู้มีอุปการคุณต่อเราทั้งหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณพ่อคุณแม่ ให้ในสิ่งที่ควรให้ รับใช้ในสิ่งที่ควรรับใช้ ที่สำคัญที่สุดคือให้ท่านและให้เราเองเจริญด้วยศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา ตลอดกาลนานเทอญ.

ชยสาโร ภิกขุ

นามเดิม	ฌอน ชิเวอร์ตัน (Shaun Chiverton)
พ.ศ. ๒๕๐๑	เกิดที่ประเทศอังกฤษ
พ.ศ. ๒๕๒๑	ได้พบกับท่านอาจารย์สุเมโธ ที่ วิหารแฮมสเต็ด ประเทศอังกฤษ ถือเพศเป็นอนาคาริก (ปะขาว) อยู่ กับท่านอาจารย์สุเมโธ ๑ พรรษา แล้วเดินทางมายังประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๒๒	บรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดหนอง ป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. ๒๕๒๓	อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดหนอง ป่าพง โดยมีพระโพธิญาณเถร (หลวงพ่อชา สุภัทโท) เป็นพระ อุปัชฌาย์
พ.ศ. ๒๕๔๐-๔๔	รักษาการเจ้าอาวาส วัดปานานา ชาติ จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. ๒๕๔๕-ปัจจุบัน	พำนัก ณ สถานพำนักสงฆ์ จังหวัด นครราชสีมา

